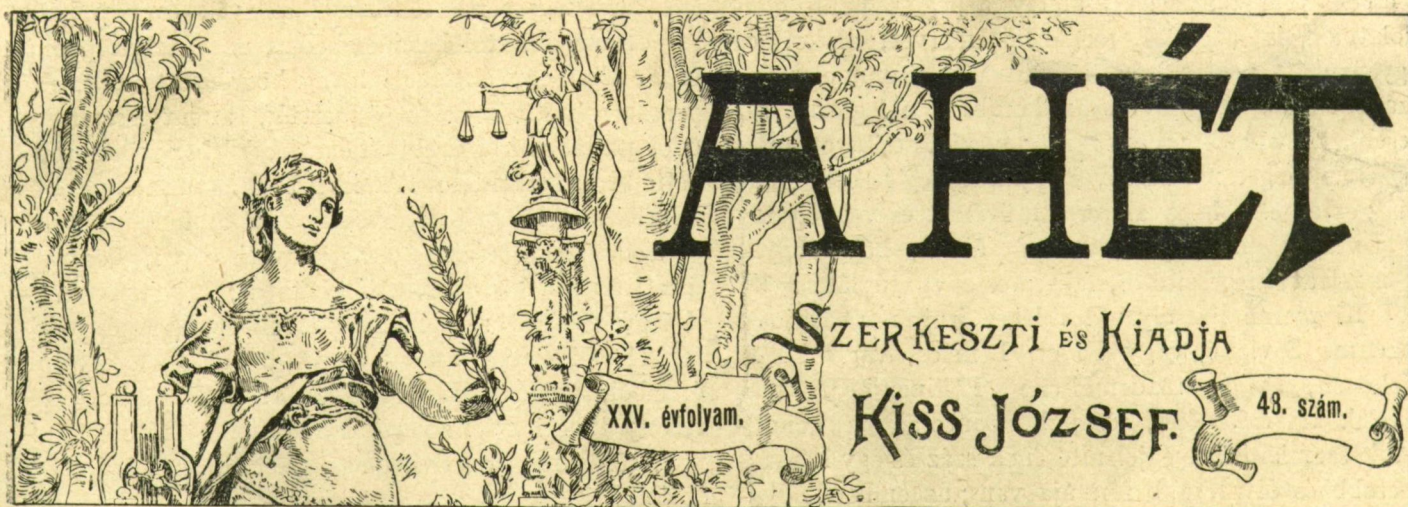

— Budapest, 1914. november hó 29. —

Krónika.

A levél.

— nov. 27.

A levél renaissance-ának korát éljük, de ez a renaissance nem hordozza magán a cinquecento finom színeit, rózsaszínű nosztalgiáját, buja kő-ábrándjait, ez az ujjászületés fagyos és komoly, mint az özvegyasszony álma, amely elhagyatottan borong a mult tarlóin és egy csöppnyi jelenért odaadná az eltűnt idők minden szépségét. Ezer és ezer aggódó szív vár levelet a távoli véres terekről; a levelek szárnyán ólom csüng, és a büszke posta távirójával, telefonjával, lihegő mozdonyával, a gyorsaság száz tényezőjével lassabb a dilizsánsznál, fáradtabb az ázott tuzok röpténél. Ahányszor megszólal az előszobában a csengő, egy csomó ember, egy csomó gyorsan őszülő női fej aggódva, lélekzetviasszafojtva szalad ki, nem a postás jött-e, és a rózsaszínű tábori levelezőlap csupa nagy, óriási kódarab, amely nehéz koppanással hull alá egy-egy fáradt szívről.

Hová lett a levelek egykori, meleg kora, amikor az embernek a váltólejáratokon, komissiókon, fizetési fölszólításokon, szerelmi találkákon és üzleti gorombaságokon kívül egyéb mondanivalója is volt embertársának? Hová lett az idő, amikor a halandók közlékenyek, őszinték voltak, amikor a társasélet, a szellemi érintkezés, a megnyilatkozás röpke és mégis szilárd papirlapokon történt, amikor a leveleket még megőriztük a sublódban, amikor a szavaknak meg volt a benső értékük, a tintának az ereje, a ludtollnak a súlya?

Azt a kört, amikor a levélírás tetőpontján állott, nem a divat vagy a szeszély, hanem a belső szükség szülte; a régi társadalom, amelyet a tér és a kezdetleges közlekedési eszközök széjjeldaraboltak, tulajdon-

képpen egységesebb volt a mainál, eredetibb, egyénibb, mert nem voltak modern, nagyarányú hirlapjai, amelyek helyettünk gondolkoznak, helyettünk elmélkednek, helyettünk ítélnek, sőt ha kell, helyettünk cselédet is szerződtetnek, mert nem volt soignált és précieux közvéleménye, nem volt a mai érte-

SCHWARZ FELIXNÉ

Az Athenaeum hadi kórházának vezetője.

lebenben vett társasélete, amely a leglányháb gon-
dolatnak is azonnal megfelelő szervet, alakot és
egyenruhát ad. A tizenhetedik és tizennyolcadik
században, a levélírás aranykorában, a legtermésze-
tesebb művészeti proczesszust: a kíváncsiságot és a
közlékenységet mindenkinek sajátkezüleg kellett ellát-
nia; ez az oka, hogy akkor a művészet és vele együtt
a levélírás magas színvonalon állott, hogy egyik
a másikat kiegészítette, fejlesztette és táplálta.

Ki merne ma olyan leveleket írni, mint hajdan
madame Sevigné, vagy Ninon Lenclos, vagy Mikes
Kelemen, avagy mademoiselle Philipon? A mai
levelek tartózkodóak, józanok, pontosak, a gondo-
latok szemléltető megjelenítésének száz és egy kényel-
mesebb és divatosabb formája van; az emberek óva-
tosabbak lettek, a benső életre zárat tesznek; a
társasélet álszakállas formái a látszatot nemcsak a
lelkünkre, de a pennánkra is rákényszerítik. Az érzel-
gős, a meditáló elmék nem kelendők; a modern éle-
tet szüntelen, kisebb-nagyobb robbanások hajtják
előre, mint a gépkocsit. Az erélyes, hüvös, biztos,
okos, egészséges férfi, az amerikai típus, a mai élet
ideálja, és az asszonyok is erélyeseknek, hüvösök-
nek, biztosaknak akarnak látszani. A realitást keres-
tük mindenütt és mégis az irrealitások országába
tévedtünk, mert hiszen mindenkinek a lelkében van-
nak puha és gyöngéd szögletek, ábrándos képek,
tévetegek álmok, amelyekre épp úgy szükségünk van,
mint sóra meg a kenyérre, s amelyek éppen oly po-
zitiv életet jelentenek, mint a pörölyök kopácsolása, a
gépek zakatolása, a gondolkodás biztos aczéllánczai.
Wie werde ich energisch? ez a czime egy német mun-
kának, egy furcsa és mégis indokolt Knigge II.-nek,
amely önkéntelenül homlokán hordja a kor lelkét. Való-
ban: még az utolsó inkasszánstól is elvárjuk, hogy
biztos föllépése, tiszteletet gerjesztő szakálla és impo-
náló Ferencz József-kabátja legyen; és ezt a Ferencz
József-kabátot nemcsak a testünkön, de a szívün-
kön is viseljük. A gondolkodó embereket összecerél-
jük a lustákkal, az ábrándosokat a fölöslegesekekkel,
a hallgatagokat a süketnémákkal.

Talán ezek az okai, amiért a leveleink, a lélek-
nek e furcsa bűvésztükröcskéi, mindig kisebbek és
szintelenebbek lettek, és végül üres. udvariassági
tényekké zsugorodtak. Két életet élünk, az egyiket
a hivatásunk, a karrierünk, a megjelenésünk, a sza-
kállunk kedvéért, a másikat a magunk számára; de az értékesebbnek, legalább máig, az előbbit tar-
tottuk. Az egyiket jelszavak, vezérczikkmondatok,
parlamenti szólásformák, büszke szociális lobogók
kormányozzák, a másikat félénken rejtjük el a sze-
relmünkben, a gyöngeségünkben, a dőre álmainkban.
Csak az irodalom merte még magáénak vallani a szint,
a harmatot, az ábrándot, a kételkedést és a megadást;
a társasélet kiküszöböli magából mindazt, ami nem
szerves vagy szervetlen anyag. A huszadik század
életét nem a Danték és Byronok, hanem az Otto Wag-
nerek és Teddy Rooseweltek szerkesztették.

Most egyszerre föltámadt a levél, és egy halk,
fáradt mozdulattal beleilleszkedett az élet középpont-
jába. Mint egy elfeledett lovag köszöntött ránk, első
perczen talán meg se ösmertük, amint leszállt az
ódon postakocsiról, és elmúlt évszázadok hangulatát tere-
gette ki az asztalunkra. Az írott betű, a tinta, a papiros
mintha hirtelen más lett volna, mint aminek az utolsó
évtizedekben láttuk; olcsó udvariasságai, koppanó
üzleti szavai, biztos formái eltűntek, helyettük bele-
láttunk az életbe: a harcias, küzdelmes, vérrel és veréj-
téssel teli életbe, amely törpét csinál a legnagyobb
óriásból, szegény Lázárt a legbüszkébb gazdagból.
Ahány tábori levelezőlap, az mind megtanított kicsi-
nek, törekenynek lenni, megalázkodni, az mind meg-
szólaltatta az igazi vox humaná-t: a türelmet és
a felebaráti szeretetet. Soha ennyi rezignált embert,
mint amennyi mostanában járkal a budapesti kör-
utakon, ül a kávéházban, tépelődik a szobája sarkában;
soha így össze nem huztak a halandók, mint ma,
amikor mindenkinek van valakije, aki messze a tűz-
helyétől, egy hideg árokban, pislogó mécsesnél, a bor-
zas bornyun írja a tábori levelet.

És megtanultuk másképpen olvasni a leveleket;
minden szó gondolatokat vált ki belőlünk, a leg-
szürkébb közhely is kiszinesedik, jelentőssé lesz, meg-
mozdítja a lelkünket; minden tábori levelezőlap egy-
egy ablak, amely mögött a teremtes szomorú ura, az
ember ül és csöndesen mutatja meg vérző sebeit. A betű
szentségét sok ember csak a mai küzdelmes órákban
ösmerte meg, az írott szó ereje a dicső Pál apostol óta
nem röpült ilyen magasan és ilyen biztosan. Az ember
önkéntelenül fölsóhajt: ha a halandók mindig ily
nemesen, ennyi odaadással és megértéssel tudtak volna
olvasni, ma az irodalom és nem a szuronyok kormá-
nyoznák a világot! Igen; ha mindig ilyen kicsinyek,
törekenyek és őszinték mertünk volna lenni, az emberi-
ség régen megértette, megszerette volna egymást, mert
nincs az a hitvallás, nincs az az államforma, nincs
az a szabad gondolat, amely jobban összekapcsolja
a föld lakóit, mint a szomorúság, a megalázkodás és
a nyomorúság, mint az alkonyat és az egyedülvalóság
csöndes órái, mint a félelem és a kicsinység szent
palástja.

Syrion.

Sok embernél akkor kezdődik a megbánás, mikor az már
jobban kifizeti magát, mint a bűn.

*

Sokszor lett már valaki afölötti dühében, hogy nem lehe-
tett belőle művész, — kritikussá.

*

Mi a megbánás? Többnyire csak annak a beismerése,
hogy a bűn sem tett bennünket boldoggá.

*

A te nagyságodtól függ, hogy hány gyengédet nézi el
a világ.

Hiszekegy.

Hiszek egy dus és drága földet,
Mely a féltés jogán: enyém —
Sudár délczegebb, vetés döltebb
Nincs sehol a föld kerekén.

Hiszek egy büszke álmu népet,
Vérem e nép, fajtám e nép,
Mely a fergeteg elejének
Jöttén — begyüri süvegét.

Hiszek egy sirt — sirját apámnak,
Ki e szentelt földben pihen —
Hogy a jóság a hűs márványlap
Tövén tovább virul — hiszem!

Hiszek egy asszonyt, ki üdvöt nem,
Csak könnyet ért és bánatot,
Ki altatót dudolt fölöttem
S érzővé, jóvá ringatott.

Hiszek egy lányt — mind, ami szépség:
Az ő képére képzelem —
Akinék büszke szőkeségét
Sóvárgom árva éjjelen.

Hiszek egy szívet, mely, bár törten,
Gyermeki még s mocsoktalan,
Amit anyámtól örököltem,
Hiszem a szívet: önmagam'.

Hiszem: a télre tavasz jó még,
Amikor kékek az egek —
E föld, e nép örök jövőjét
Hiszem én mindennek felett.

Hiszem: tavaszra — friss haraszton —
A sirok szíve feldobog,
Hiszem, hogy a sokat-sirt asszony
Majd mindig, mindig mosolyog.

Hiszem, hogy — üdvök üdvét hozva —
Még kivirulnak a mesék
S a homlokom megaranyozza
Az az elomló szőkeség.

Hiszem, hogy a borongó elmén
A hitnek győzedelme lesz
S a Vörösmarty drága nyelvén
Boldog Tedeum zengedez!

Rédey Tivadar.

Sok valami van, amit eldobnánk, ha nem félnénk, hogy
más valaki talán felszedi.

*

A másokról mondott ítéletünkben gyakran benne van
az önmagunkról szóló vélemény is.

Vilmos császár. Ferraris rajza után.
Barth Lajos világhírű autogramm-gyűjteményéből.

A háboru meséskönyvéből.

Irta: LOVIK KÁROLY.

I.

A czinkkatonák.

Volt egyszer egy beteg kis fiu, aki, amikor meghallotta, hogy háboru van, fogta a tizenkét gyönyörű, vadonátuj czinkkatonáját és elküldte őket a generálisnak, hadd legyen több katonája a haza védelmére. A generális nagyot nézett, amikor kibontotta a kis dobozt és tizenkét vörösnadrágos, kékkabátos czinkvitét talált benne, aztán mosolygott, és félretette őket. Így történt, hogy a czinkkatonák doboza valahogy összekeveredett a kicsi pléh-skatulyákkal, amelyekben a katonák a gulyást és a turósgombócot viszik ki magukkal a csataterre. És így történt, hogy egy fiatal kék-parolis katona egy este gulyás és turósgombóc helyett tizenkét kis czinkkatonát kapott vacsorára.

— Ezer ördög! — szólt a katona. — De csinosak vagytok! És hadnagyotok is van, és trombitásotok is! Hozott tehát az Isten, bajtársak!

Másnap korán reggel riadót fújtak, a harcosok gyorsan összeszedték czókmókjukat, vállukra vetették

a puskát, és természetesen a mi kék-parolisunk is vigan szedelőzködött össze, és sok minden egyéb felszereléssel együtt elvitte magával a czinkkatonáit is a harcztérre, ahol az ágyuk rekedten szólnak így: »Bum! És még egyszer bum! és harmadszor is bum!«

A kék-parolisok, köztük a mi emberünk is, heteken át naphosszat egy hosszú, fekete árokban feküdtek, és szorgalmasan sütötték el a fegyverüket. Ej! nehéz idők voltak ezek! Ugy tetszett, örökre elszakadtak a világtól, az emberektől, az apjuktól, anyjuktól, szép babájuktól, gügyögő gyereküktől, buboskemencéjüktől, és a puskák folyton kattogtak, és az ágyuk rekedten szólnak így: »Bum! És még egyszer bum! és harmadszor is bum!«

— Hej! Haj! mikor térünk mi haza? — sóhajtottá az egyik katona, akinek hat kis fia volt otthon.

— Ugy érzem, soha! bajtársak!

— Ördög és pokol van körülöttünk! — vakarta meg a fejét a másik kék-parolis. — Azt hiszem, örökké shrapnelleket fogunk ebédelni és gránátot vacsorálni. Vajjon mi van az én öreg édesanyámmal és a hü lánczoskutyámmal?

Ilyen gondolatok kavargtak a szegény katonák fejében, és miután egész nap tűzben álltak, ki csodálkoznék rajta, ha éjjel se tudtak aludni, hanem mindig a gépfegyverek kelepelését és a shrapnellek mérges pukkanását hallották, és vérről, tüzről meg emberhalálról álmodtak a vizes árokban. Vajjon hol van az irgalom, hol a békesség, hol az Uristen? — gondolták el. — Mindez talán már régen megszűnt, a kis magyar falukban is füstölő gránátot tálnak fel déli harangszókor: az eperfa alá, és buzakalászk helyett hegyes szuronyokat aratnak a gazdák.

Volt egyszer a kék-parolisoknak egy ilyen különösen szomorú napjuk, amikor egész nap sűrűn esett a shrapnell, a gránát és hozzá az eső is. Eső, annyi eső, hogy ötször egymásután öntötte ki őket az árokból, de azért a katonák hatodszor is visszamentek az árokba, — mert hiszen éppen ez különbözteti meg az embert az ürgétől. Közben két bajtársuk el is esett, és csak este, amikor nagy szél kerekedett és a hold félénken kibujt, csak akkor tudták őket eltemetni. Szomorúan ültek ez éjjel az árokban a kék-parolisok és egyesek így szóltak:

— Ma neked, holnap nekem! Bizony mi már itt fejezzük be az életünket, bajtársak!

Mások pedig így beszéltek:

— Hová lett a mi szép életünk? Hová az ifjuságunk, az örömünk, a mosolygásunk, hová lett az Uristenünk?

Ekkor a mi vitézünk, aki somogy megyei volt, ahol az emberek nem csüggednek egykönnyen, lassan a zsebébe nyúlt és kivette belőle a tizenkét czinkkatonát, és óvatosan kirakta őket a sánczra.

— Ide nézzetek, — szólta a bajtársakhoz — ez csak tizenkét szegény kis czinkkatonára, akkorák, mint a zápfogam és gyöngék, mint a kölyökegér, de azért mégsem csüggednek olyan gyorsan, mint ti, hat láb magas legények. Ők is végigküzdötték a hadjáratot, ők is együtt áztak és fáztak velünk, sőt hetek óta hírét se hallották a menázsinnak, de azért nem eredt meg az orruk vére.

A katonák kíváncsian néztek a tizenkét czinkvitézre, akik peczkesen szalutáltak kis puskáikkal.

— Ejnye, de csinosak vagytok — mondta mosolyogva az egyik kék-parolis, aki az előbb még az öreg édesanyját és a hü lánczoskutyáját siratta: — Van-e legalább nevetek és sarzsitok? És mi a jelszó?

Ezen mindenki kaczagott, és akkor a kék-parolisok kettős sorba állították a czinkkatonákat és elkeresztelték őket, úgy ahogy a nevek a naptárban egymásután fölvetkeztek: az első czinkkatonára, a hadnagy, a Remig nevet kapta, a trombitás a Leodegár, a káplár a szép Kandid nevet és így tovább; olyan is volt, akinek női név jutott, ez különösen mulatságos volt.

És ahogy a kék-parolisok a hideg, holdvilágos éjjelen elnézték a tizenkét czinkharcost, egyszerre visszaképzelték magukat a gyerekkorukba, amikor még mindegyiküknek volt ilyen czinkkatonája és hozzá fakardja, pléhpuskája; a fakard a buboskemencze mellett lógott, a buboskemencze padkáján a macska dorombolt, a kemencze mellett az apjuk üldögélt és a dohányt vágta, kint pedig csendesen havazott és betlehemesek énekeltek a szerecsen királyról, aki ott született, ahol legforróbban süt le a nap. És hip, hop! egyszerre ott volt a kék-parolisok körül az egész gyönyörű gyermekkor, a kis faszánkókkal, a szép téli mesékkel, Hófehérkével és a hét törpével, a derék Árgyirus királyfival; ott ugrált körülöttük az öreg, sánta kutya, amely mindig olyan rekedt volt, mint a cigányprimás hamvazószerda reggelén; a sarokban állt a kis karácsonyfa és a konyhából a mákospatkó illata szivárgott be. Aztán megjelent az édesanyjuk is a küszöbön, megmosdatta, az ölébe vette őket és akkor a kék-parolisok olyan szeliden aludtak el a fekete, vizes árokban, mintha csakugyan az édesanyjuk ölében lettek volna és egész éjjel csengő baraczkáról, szőlő szőlőről álmodtak.

Másnap reggel valamennyi kék-parolis jókedvűen, frissen ébredt fel és így kiáltottak a czinkbajtársak felé:

— Héj, Remig, héj, Kandid, hogy vág a bajusz?

És a kis czinkkatonák feszesen szalutáltak fegyverükkel és így válaszoltak:

— Csak így, csak úgy, csak, csak, csak! — és akkor mindenki nevetett, pedig senki se tudta, hogy min.

Azután újra megkezdődött a táncz, a shrapnellek és gránátok szaporán süvitettek el, mintha utol akarnának érni valakit, a puskagolyók pedig rosszkedvű darazsaként zümmögtek.

— No, ez bizonyára nem izlik nektek? — szólta ki az árokból a kék-parolisok káplára a czinkkatonákhoz.

— Ej, ugyan! — felelte Remig hadnagy. — Hát nem szép az, ha az embernek a gombóc egyenesen a szájába röpül?

Mi tagadás, a tizenkét czinkkatonára vitézül állta a sarat, azaz hogy a tüzet, s egy izmuk meg nem rezdült a legnagyobb pukkanásra; néha egy gránát tetőtől-talpig homokkal szórta be őket, de a kis vitézek megrázták magukat és így szóltak:

— Kukoriku! mégis itt vagyunk!

Ha pedig egy golyó pár araszszal a fejük felett süvitett el, összezsápták a kezüket és azt mondták:

— Magasan repül a daru, szépen szól!

És a kék-parolisok az árokban nevettek és ők is így szóltak:

— Magasan repül a daru, szépen szól!

Mikor ez estén az ágyuk elhallgattak, és a kék-parolisok kibujtak az árokból, hogy egyet nyújtózanak, és megnézzék a kabátjukat, nem lyukadt-e ki valahol, közről vették szemügyre az ő kis bajtársaikat. Ah! Istenem! most látszott csak, hogy mennyit szenvedtek a czinkkatonák! Az egyiknek hiányzott a karja, a másiknak a féllába, a harmadiknak a füle, a negyediknek az orra, de azért egyikük sem panaszkodott, mert hiszen néha ez a hősök sorsa. A legrosszabbul köztük a szegény Remig hadnagy járt,

neki egy golyó többől elvitte a fejét, ő tehát meghalt, és akkor a kék-parolisok egy kis sirt ástak neki, és eltemették, és sortűzet adtak, ahogy az a vitéz harcosokat joggal megilleti.

És így telt el az idő a hosszú, fekete, vízzel telt árokban. Most már senki se zugolódott a kék-parolisok közül, mert szégyelték volna a dolgot a czinkkatonák előtt, akik soha, a legnagyobb megpróbáltatásban se mukkantak meg; és senkise kérdezte többé, hol az élet, mert hiszen a legszebbet belőle, a boldog gyermekort visszakapták; és senkise kérdezte, hol van az Uristen, mert az Uristen minden éjjel megjelent álmukban, úgy ahogy gyermekkorukban, fakardok, pléhpuskák, czinkkatonák közt, hosszú-hosszu évek előtt látták: prémes kabátban, hófehér szakállal, a hátán két nagy zsákkal, az egyikben aranydió van, a másikban homok, amelyet a gyermekek szemére szór, hogy békén aludjanak, és Isten félelméről, emberek szeretetéről álmodjanak.

Egy nap pedig csönd állt be a harctéren. Mindenütt katonazene játszott vidám nótákat, és fehér lovon az óbester ügetett körül, és így szólt a kék-parolisokhoz, akiknek a hosszú viaskodásban már térdig nőtt a szakálluk:

— Derék legények vagytok! A fiaim vagytok! Az apátok vagytok! Vivát! — és a zsebéből kiszedett annyi keresztes ordót, ahány kék-parolis volt, és a mellükre tűzte a medáliát.

A kék-parolisok szalutáltak, aztán a káplárjuk kilépett a sorból, és illedelmesen így szólt:

— Még egy alázatos kérésünk van, vitéz óbester ur! Alásan kérjük, tüzzön ordót a czinkkatonák mellére is, mert ők a mi bajtársaink voltak jóban és rosszban, és ők tanítottak meg bennünket bizni és tünni.

Az óbester mosolygott, megsodorta a bajuszát, aztán a zsebébe nyúlt és csakugyan kihuzott belőle tizenegy ordót és a tizenegy czinkkatona mellére tűzte, mialatt a dob pörgött és a trombita büszkén szólt. A tizenkettediket pedig az óbester rátette a vitéz Remig hadnagy sirjára, és ez az ordó még most is ott van és csodásan illatoz, és holdvilágos éjeleken Remig hadnagy kilép a sírből, feszesen megáll, magasra emeli a kardját és így szól ki az éjtszakába:

— Erős várunk nekünk az Isten!

Toll és tőr.

— nov. 27.

AZ ELSŐ KÁRPÁTI BETÖRÉS után jött a második és az insterburgi vereség után jött a kutnói katasztrófa. A vészteség messze fölülmulja a százezreket, de az orosz nem tágit, sőt konokul visszavádkozik oda, ahol rászakadt az első katasztrófa. Przemyslnél hetvenezer embert veszített s mint afféle kitűnő halálforráshoz, másodszor is visszatért Przemyslhez. Csupa elsőrendű hely: pompásan lehet vesztetni mindenütt. Nem hagyja hát elriasztani magát, mert ilyen jó helyet ő nem enged át másnak. A mi biztos, az biztos. Az orosz kancsukának odahaza évekig kell dolgozni, míg a nép testéből ennyi vért lecsapolhat. Most megtalálta a módját, hogy a népből hogyan lehet gyorsan és biztosan és ezenfelül zuhogó patakokban a vért kieresztetni: Przemysl, Kutno, mazuri mocsarak! Még egy-két visszavonulás, még egy-két orosz offenzíva és meg lesz oldva az orosz forradalom problémája. Okos, humánus ember ez a császár! Ő nem vész össze muzsikjaival és nem uszítja rájuk a saját kozák-

jait. Miért is tenné, ha elvégzik azt helyette az osztrákok, magyarok és németek. Insterburg, Tannenberg, Uzso, Przemysl és Kutno kipróbált helyek. Ott jól lehet vérzeni és az orosz császár a világot se hívja haza mindaddig katonáit, míg ilyen kipróbált helyek vannak a monarchiában és Németországban.

MÁRIA TESTVÉRT levették a műsorról. A darab nem tetszett a Belgiumból és Franciaországból ide telepített apácáknak, akiknek izlését az egész magyar közvélemény annyira respektálja, hogy szó nélkül elfogadja döntésüket. No, mert az apácák fóruma alkotja nálunk a drámairodalom hadfelügyeleti bizottságát: parancsol, diktál, és megállapítja, hogy ilyen háborús időkben mi árt a nemzetnek és mi nyugtalanítja az országot. A Mária testvért ilyen nézőpontból ítelték meg s az ország milliói most már nem fogják láthatni Mária testvért. Így akarja ezt az apácák hadfelügyeleti bizottsága. Milyen különös! Mária testvért csak az apácák láthatták, holott éppen nekik kellett volna távol maradni az előadástól. De nem így történt. Az apácák már a premiér estéjén tiltakoztak a darab tendenciája és előadása ellen, amiből csak az következethet, hogy az apácák a premiért végignézték, s miután az utolsó jelenetet is végighallgatták, elfintorították az orrukat és megirták tiltakozó nyilatkozatukat, mely másnap a kritikások véleményével együtt jelent meg a lapokban. Ők látták Mária testvért, s mi, az istentagadók nem láthatjuk soha, de soha. Ezért az egyért irigyeljük az apácákat, akik azzal a kizárólagos joggal bírnak, hogy megnézhetnek minden profán darabot, s miután három óráig elszórakoztak ott, minket, istenteleneket eltiltanak a darabtól. Jó dolog Magyarországon apácának lenni. Még jobb dolog Magyarországon belga és francia apácának lenni. Hogy éppen a belgák és francziák diktálnak itt, e fölött nem kell csodálkozni. Magyarországon mindig jó dolga volt az idegennek és az ellenségnek.

KÁROLYI MIHÁLY nem akart érintkezni Tisza Istvánnal. Ha ez azt jelentette volna, hogy az ellenzék nem akart érintkezni a miniszterelnökkel, bizonyára zord, nyomasztó és szomorú jelenség lett volna; zord, szomorú és nyomasztó lett volna, ha a pártgyűlés kérést a világháború tüze se süttötte volna át. De erről szerencsére szó sincs, és Apponyi Albert volt az első, aki dezavualta a »pártvezért«; hogy ez nem mintája a párthűségnek, az bizonyos, — de Apponyi bizonyára meg fogja magának bocsájtani, hogy jobban ragaszkodik a nemzet egységéhez, mint a párthűséghez.

Avar.

— A folyosó és egyebek. —

Mikszáth Kálmán járt egykor ezen a folyosón, a mályvaszínű szőnyegen. Erről a márványról neki virágok nőttek. A »t. Ház«: mennyi bonhomia van ebben a rövidített invokációban, mennyi kacaj, mennyi pipafüst, mennyi tarokkpartie, a zöldposztós asztalok mellett, gyertyák fényénél, mennyi régimódi grácia és kedély. Akit kiküldött ide A Hét szerkesztője, hogy virágokat szedjen a köről, a folyosóról, a háborús parlament első üléséről, tájékoztatlanul bódorgok és üres kézzel megyek majd haza. A kő csak kő. Nekem — és azt hiszem nekünk mindnyájunknak: az új nemzedéknek — már nem tud cifra virágot kiizzadni magából. Nyáron láttam a magyar par-

lament új vas-bijou-it, az orosz ágyukat. Ehhez fölösleges a fantázia tódítása. A valóság sokkal hatalmasabb, sem-hogy megtűné az adomát. Minden, ami most készül sulyos és jelentős, a folyosó többé nem kaszinójellegű, a karzat már nem dilettáns politikus, mint valaha, mert beláttuk, — a mai idők tanulságán — hogy mindenkinek joga és kötelessége politizálni és nem szabad kinevetni a tanárjelöltet, a takácssegédet, vagy a rongyszedőt, hogyha pontosan tudni akarja, miről van szó. Végre igazán nem babra megy a játék. Várják is ott fönn a karzaton — kidüledt szemmel és égő füllel — az üléskezdő csengetyű-jelzést. A színes ablakokon keresztül a ködös víz is nagyobb, mint egyébkor. Tengernek tetszik a Duna. Nem a politikusok fontosak, — hála égnek — a politika a fontos. Mit a képviselők históriája és frizurája és bonmot-ja, nekünk a tettük, a prózai tettük kell. Az északi és déli harcztérről katonaképviselők érkeznek, karcsu, izmos mágánok és lefogyott ügyvédek, buzavirág színű uniformisban, huszár-atillában, megcsörren a kardjuk és komoly homlokukról egy kis darab történelem néz ránk. Valahogy közlekedik egymással már a jobb és bal folyosó is. Egy nagyon okos és kitűnő ember magyarázta multkor, miben állott a régi parlamenti élet. A képviselőház az ország erkölcsi erejének a megnyilatkozása volt. Küzdött a jobb és a bal, az emberek megnyugodtak abban, hogy az erők tusájában az ország szelleme megnyilatkozott, s nem törődtek azzal, hogy ebben a küzdelemben elsikkadt a cél. Ma és a jövőben programot akarunk, munkát, amelyet a jobb és bal egyetértően hajt végre. Ami mult, ami kedély, ami adoma, a lábunknál csörög, avar.

Ebből az avarból, szerkesztő ur, egyetlenegy virágot se tudtam szedni. De hoztam helyette egy tanulságot. A folyosón meghalt az adoma. Megszületett a történelem.

K. D.

Csillagos ég.

Csillagos ég, magasságbéli sátor,
Rendülj meg most egy katona szavától,
Ha csetlik, botlik vagy egy rossz szót elvét,
Most hozzád küldi alázatos versét.

Csillagos ég, szép földöntuli paplan,
Foháskodom hozzád szelid szavakban.
Amennyi szem van, mind magasba néz föl
És sóhaj száll el, mint lepke a kézből.
Nézem merengve holdsugáros orcád:
Messze van-e most innen Magyarország,
Minden kis helyen emlékek tapadnak.
A sóhajom küldöm minden magyarnak.
Hol ifjúságom szép napjai teltek,
Az üdvözetem küldöm Budapestnek.
Virágos utcák... házak: mennyi emlék!
Legyen a sors hozzájuk most is gyengéd.

Mint gyenge patak a tengerbe lép be,
Ugy folyt életem zugó életébe.
Ábrándjaim selyemkődökbe szótták
A messze város minden háztetőjét.

Csillagos ég... szép aranszöges térkép
Azt kérdelem mostan: visszatérek én még?
És zeng szívemben csodálatos halk dal,
Hogy visszatérek gyöngyvirágos karddál.
De ha meghalnék s meglátom a mennyet,
Az égen lelek örök, csöndes enyhet,
Szép csillag leszek (amilyen van szákszám)
És tündöklök szép kedvesem házában.

Alattam lesz majd békeeséges élet,
Bizalmat lel bennem a fáradt lélek
S ameddig fényük sugaraim hintik,
Boldog világok dicsérnek meg mindig.
Szemeim előtt zug a Drina sodra,
Leküldöm fényem névtelen sirokra
S boldog utódok könnyes szemmel áldják
A nagy csatáknak halott katonáját.

Ambrus Balázs.

A történelem margójáról.

A színes, derűs írka-fírka között, amely hétről-hétre gyűl ebben a rovatban, akad olykor egy sötétebb tintával írott sor is. Ez is azok közül való.

A 1***-i csatában a futó oroszok visszavonulását erősen zavarta az egyik magyar tüzérüteg. Az ütegparancsnok — szelidarcu, fiatal író — keményen osztogatja a parancsokat a lelkesen dolgozó legénységnek. Mellette egy fiatal wieni hadnagy áll. Mind a ketten a menekülő ellenséget vigyázzák, nagyszerű távcsöveiken és a beállítás helyességét ellenőrzik, a messze lecsapódó lövedékekre figyelve.

— Ötezer méter — kiáltja a mennydörgő zajban a fiatal ütegparancsnok.

A tüzérek beigazítják a csöveket a pontos szögbe.

— Kész — ordítja vissza a tüzemester, egy kormos-képű, villogószemű nagymarosi gazda.

Salve következik: egyszerre fog elbődulni az egész üteg.

Az ütegparancsnok kezében egyszerre megrezzen a távcső. Messze, messze a lapos síkon, éppen ott, ahova már beigazítva áll az ekrazitgránátokban vigyorgó halál, egy orosz tiszt szalad bukdácsolva. A binokli prizmás üvegjén át egészen tisztán látszik világos föld színű köpenye. Az ütegparancsnok int a fiatal hadnagynak s most az is arra fordítja a távcsövet. Az ő keze is megremeg... A menekülő orosz tiszt fölbukik... föláll, újra futni kezd... megint elesik... Ugy látszik, megsebesült. Hirtelen két orosz katona terem mellette, fölemelik s lassan, óvatosan viszik tovább...

Soha, még álmukban se fogják sejteni, hogy ebben a pillanatban körülöttük borzongott a legbizonyosabb halál szellője.

A tüzemester már türelmetlenkedett.

A két magyar tiszt egyszerre eresztette le szeme elől a távcsövet s egymásra néztek.

— Eh, — mondta csendesen a fiatal hadnagy — ne bántsuk. Szegény, már ugyanis megkapta a magáét s az a másik kettő is derék fiu. Hadd menjenek...

Az ütegparancsnoknak szinte könnybeborult a szeme. Hosszan, melegen szorította meg a fiatal hadnagy kezét, aztán erős, biztos hangon kiáltott oda a tüzmasternek:

— Ötven méterrel jobbra... vigyázz... tűz!

*

Persze nem hiteles az alábbi vidám apróság s éppen azért is merjük elmondani, mert tudjuk, hogy a derék polgárőrök, ha komoly emberek is, értik a tréfát.

A lóversenytér szélén áll egy karszalagos, Werndl-puskás polgárőr. Áll, áll, álldogál már másfél órája s egy teremtet lélek se tűnik föl a látóhatáron. Végre a versenytér tulsó felén föltűnik egy civilizálás alak s nyugodtan dudolgatva, zsebrevágott kezekkel közeledik. A polgárőrnek föl villan a szeme s mikor az ismeretlen a közelébe ér, harsányan rákiált:

— Állj, ki vagy?

— Ugyan kérem, — legyint mosolyogva az ismeretlen — maga akar engem megállítani, mikor én husz év óta mindennap erre járok — és már indul is tovább.

A polgárőr azonban nem tágit:

— Állj, ki vagy?

— Kuss, — mondja most már egy hanggal följebb az idegen — maga nekem ilyen fiatal — és mutatja is az ismert mozdulattal, lefelé fordítva a tenyerét.

— Állj, ki vagy? — harsog rendületlenül a polgárőr s közben az izgalomtól majd kiugrik a szive.

Az ismeretlen sajnálkozva tekint rá:

— Ugyan ne fárasztja magát, tata, inkább menjen perezet árulni.

De erre már a polgárőr is kijön a sodrából s neki-dühödve kezd ordítani:

— Hallja, annyit mondok magának, én nem vagyok vérengző ember; de ha még egyszer kinyitja a száját, leteszem ezt a fene nehéz puskát, oszt' úgy vágom képen, hogy hamarább jut ennek a térnek végére, mint Taral...

*

A hadikölcsön jegyzése körül is virágzott a héten a humor. Régi és új viccek lapultak meg csendesen a miliók árnyékában s a mosolygós történetkéek régi kopottságát újra ragyogóvá tette az arany, a guruló sok, sok arany.

Ide jegyzünk egyet ezekből a »mintha már hallottuk volna« anekdotákból.

Az egyik pesti bankba beállít egy nagycsizmás vidéki magyar.

Türelmesen vár, amíg sorra kerül, aztán szerénykedve mondja:

— Hát tekintetes uram, hallom, hogy a mi fölséges királ urunknak pénzre volna szüksége. Egy kis gubát jegyeznék én is, ha drágán nem aggyák.

— Nem drága, — mosolyog a banktisztviselő — hát mennyit jegyez?

— No, nem sokat — adja a szót az atyafi.

— Mégis mennyit? Ötven korona a legkisebb összeg.

— Ötven korona? — vélekedik a magyar. — Szép pénz, sok pénz.

A Vöröskereszt Temesváron. Középen Glattfelder Gyula csanádi püspök, tőle balra Joannovics Sándor főispán és felesége.

Tizenkét és fél forintot nem lehetne?

A tisztviselő mosolyog:

— No, elő hát azzal a kis pénzzel, mert sürgős a dolog.

A magyar köhécsel, egyik lábáról a másikra áll, forgatja a kalapját, aztán végre kiböki:

— Hát hogy azt készpénzzel köll fizetni? ... Mer-hogy én úgy gondoltam, hogy merhogya hát annyi pénzem nincsen... talán inkább *leülném* azt a pár pöngőt.

*

Egy megsebesült honvédhadnagy jött haza a héten többek között, a szolgájával, bizonyos Paprika János nevezetű halasi magyarral. Mikor megérkezik a lakására, ahol a családja szívszorongva várta, alig tud kibontakozni a sok ölelésből. Bizony, még Paprika barátunknak is kijutott a becézgetésből, aki a puczerék már-már legendás hűségével kísérte gazdáját a leggyilkosabb tűzbe is. A derék puczer megköszöni a bókákat és a zsebébe tömött cigarettákat, aztán érdeklődve kezdi szemlélni a kényelmes lakást, a süppedő szőnyeget, aranykeretes képeket.

Mosolyogva fordul hozzá a hadnagy:

— No, János, hát hogy tetszik itt neked?

Mire Paprika János feszes haptákba vágva magát, csillogó szemmel adja meg a szabályszerű választ:

— Hadnagy urnak alássan jelentem, csak ammondó vagyok... hogy jó kis dekkung ez!

A harmadik Róma.

Irtta: CESARE CASTELLI.

(19).

Harmadik rész.

— Vajjon, melyik lehet Dora? — kérdezte Ida s a következő pillanatban kocsijuk mellett megszólalt valaki:

— Az a ló, melynek zsekéja sárga dreszt visel.

Augusto Palma volt, az író, Clara asszony régi ismerőse, aki élénk érdeklődéssel nézte most Idát.

— Maga is itt van, Palma ur?

— Igen, hisz nekem mindenütt ott kell lennem — felelte a csinos, feketehaju fiatalember.

— Mindenütt?

— Mindenütt, ahol új benyomásokat lehet szerezni és új szépségeket lehet látni.

— A mai benyomásait is fel akarja használni?

— Hogyne. Czikket kell írnom a versenyről.

— Akkor jöjjön fel ide a kocsiba; innen mindent sokkal jobban láthat.

A fiatalember szívesen tett eleget a meghívásnak s Clara bemutatta a barátnőjének.

— Adjon jó tanácsokat. Mi a véleménye Lampóról?

— Aligha szolgálhatok jó tanácsokkal; nem igen értek a lóversenyhez.

— Hát akkor megteszem Lampót száz lírával. És te, Ida?

— Én nem játszom.

Ida most borzongva gondolt az átkos játéokra. Hisz ez volt az, ami atyját a züllés útjára vitte s mindnyájukat nyomorúságba döntötte.

— Akkor majd én játszom helyetted — mondotta Clara és újabb huszonöt lírával megfogadja a Dorát.

Ida elgondolkodva nézte az embereket, akiket megszállt a játék ördöge. Egyre idegesebb és kedvetlenebb lett. Mikor ezt a tömeget nézte, mely lázasan vetette belé magát az áradatba és amely minden javát és pénzét odadozta a hitvány és kétesértékű tikettekért. Azt is be kellett látnia, hogy hiába öltözködött olyan nagy diszbe. Senki sem ügyelt rá, mindenki a lovakkal és a játékkal törődött.

Clara asszony éppen visszatért a sétáról, amelyen Palma elkísérte s most áradozva beszélt mindenről, amit látott, az emberekről, a hölgyekről, és a borról, amelyet a büffében ivott. Hívta Idát, hogy tartson vele és sétálják még egyszer körül a versenyteret.

— Nem, nem, — felelte Ida — én itt maradok, csak egy kissé messzebbre vitetem magam, mert a totalizátor lármája megbolondít. A kocsi most a nagytribün előtt állt meg és Ida figyelmét itt teljesen lekötötte egy nagy mailcoach, melylyel már utközben is találkoztak. A nagy kocsin Roccatelle gróf ült, egy sereg hölgygyel, és úgy látszott, hogy azok is őket figyelik s a gróf róluk beszél. Két egyenlően öltözött hölgy úgy bámult rájuk, mint valami különleges ujdonságra.

— Ki ez a két szőke hölgy? — kérdezte Ida Palmától.

— Nem ismeri őket? Az egyik Ginestra hercegnő, a másik pedig a leánya: Beltrato grófnő. Mindketten özvegyek és ezidőszerint vetélytársak is, mert mind a ketten az öreg hercegre, a király nagybátyjára vetették ki hálójukat.

Egyszerre mindenfelől felhangzott a kiáltás:

— A király, a király...

A hölgyek felemelkedtek és a királyi páholy felé néztek, ahol szokott szürke kabátjában, néhány tiszt kíséretében feltűnt a király alakja. De ez a szenzáció is elmúlt s a figyelem megint a lovak felé fordult. A derbyt futották le s a nagy versenyt Dora nyerte meg, az a ló, melyre Clara Ida nevében tett huszonöt lírát. Ezeröttszáz lírát kapott érte.

Hidegen és közömbösen forgatta ujjai között a tiketteket s azon gondolkodott, hogy Palmával beváltassa őket, mikor egyszerre ismerős hangokat hallott a háta mögött. Két ember vitatkozott ott a versenyről. Az egyik azon panaszkodott, hogy utolsó soldóját is elvesztette.

Az egyik beszélgetőben atyja hangjára ismert. Nem mert megfordulni, hogy bizonyosságot szerezzen. Azonban Paolo is észrevette és a következő pillanatban már ott állt a kocsi lépcsőjén.

— Ida, — kiáltotta — hát te vagy, igazán te vagy?

Ida megborzongott és néma szótlanúsággal nézte Paolót.

Palma nem tudta, mit tegyen; legszívesebben lelökte volna a kocsi lépcsőjéről, de nem tehette, mert Ida még mindig hallgatott.

— És éppen ma, — kiabált tovább az öreg — mikor minden pénzemet elvesztettem. Tudtam, hogy te leszel még egyszer öreg napjaim öröme. Nincs egy soldóm sem! Csak nem kergeted el így az atyádat?

Ida szó nélkül odahajította az öt czédulát. Paolo kábultan, értelmetlenül bámulta az öt tikettet, amely számára a régen óhajtott gazdagságot jelentette, aztán megfordult és elrohant. Ida is sietve hagyta el a tömeget, mely a feltűnő és hangos jelenet után nagy érdeklődéssel fordult az elegáns társaság felé. Csodál-

Tábori posta ordonáncz-tisztekkel.

kozva kérdezősködtek az emberek, hogy ki az az elegáns hölgy, akit az a piszkos öreg ember a leányának nevezett.

MÁSODIK FEJEZET.

A hitelbank helyzete napról-napra válságosabb lett. A megvásárolt házak kevés hasznot hajtottak, a jövedelmet felemésztették az esedékes kamatok, és a részvényesek nem kaptak osztalékot.

A tanácsos, aki képtelen volt utját állni ennek a lassan elkövetkező, de biztos karasztrófának, nem látott más kivezető utat, mint hogy kisebb klienseinek minden hitelt megtagadott és alkalmazottai egy részét elbocsátotta. Sőt takarékosagra kényszerítette a saját családját is s Albertónak is, aki eddig nagy összegeket kért és kapott tőle, kijelentette, hogy ezen túl nem állhat rendelkezésére, mert ami apai öröksége volt, az már elfogyott, ő pedig a bank vagyonából nem támogathatja pazarlásait.

Legsúlyosabban érintették ezek a viszonyok Pardellit. A végzetes helyzet, melyben lehetetlen volt a bankra és egyben az ő gondjaira bízott tőkéket viszszererezni, nyugtalanná tette és félelemmel töltötte el, mert áthághatlan akadályként tehetette tönkre haladását, és reményei egyre halaványabbak és gyengébbek lettek.

A legutóbbi hónapok alatt többször hívták a Vatikánba, ahol számadásokat kértek tőle és mindenért őt tették felelőssé, mert néki a bekövetkezőket előre kellett volna látni.

Ezek a dolgok annyira elkésértették, hogy lassanként egészen visszavonult. Már a nagy ceremóniákon sem vett részt, amelyeken pedig egyideig nagy fényűzésével keltett feltűnést és irigységet.

Hirtelen azonban új bátorság szállta meg; egy új ideája támadt s bízott benne, hogy még egyszer talpra fog állni.

Azonnal Fendihez sietett, hogy közölje vele ezt a nagyszerű ideát, amelynek — ebben biztos volt — a tanácsos nagyon meg fog örülni.

Mikor a Paganica-térre ért, valósággal berontott Fendi szobájába. A tanácsos ott ült íróasztalánál és dolgozott. Nagyon rossz színben volt és súlyos gondok nyomai lászottak meg rajta, és Pardellivel ellentétben, belőle hiányzott az a képesség, hogy saját erejéből újra összeszedje magát és újabb küzdelembe kezdjen. Minden ereje elfogyott s a közelgő katasztrófa teljesen megtörte.

— Mit csinál? — kérdezte Pardelli, mikor köszönés nélkül benyitott a szobába.

Fendi feltekintett:

— Gyűjtöm az anyagot, mely védekezésemhez szükséges, — mondotta — mást már ugysem tehetek.

— Védelem? — kérdezte gunyos mosolylyal Pardelli. — Hát szükségünk van erre? Ugy akar-e tenni, mint valami kis szatócs, aki rendbehozza számláit, mielőtt csődöt mond? Nekünk másként kell védekeznünk. Győzni fogunk, vagy a mélységbe zuhanunk!

Diadalmaskodva, megmámorosodottan a saját tervétől, adta elő a tanácsosnak új reményeit.

Két nap előtt egy barátja egy fiatal mérnököt mutatott be neki, akinek egy nagyarányu terve volt, amelyet szeretett volna megvalósítani. Ez a terv az volt, hogy az Anienének, a Tiberis mellékfolyójának vizét egy csatorna segítségével egészen Rómáig vezeti és ezzel termékenynyé teszi a csatorna mellett fekvő, parlagon maradt vidéket. Róma kapui előtt a folyó egy nagy villanytelepbe kapcsolódott volna, amelynek erőtermését drága pénzen vásárolnák meg Róma ipartelepei és gyárai.

Mig Pardelli ezt a nagyszabásu tervet fejtegette, szakadatlanul fel és alá járt a szobában, most aztán hirtelen megállt Fendi előtt, aki szemmeláthatólag nem értette meg ezt a nagyszabásu plánumot. De Pardelli sokkal izgatottabb volt, semhogy e szűk szobában meg tudott volna maradni.

— Menjünk ki, — mondotta — nem bírom ezt a sötét odut. Nem tudok itt maradni.

A Ripetta felé vivő uton siettek végig, átmentek a hidon s az új városrészen át eljutottak a térig, melyen a San Giovanni-templom áll.

Egyre tovább mentek: elérték a vámot s befordultak egy hosszú és sáros utcába, amelynek két oldalát óriási épületek foglalták el.

— Jöjjön, jöjjön, — mondotta Pardelli — ez a bank egész alaptőkéje: e piszkos és ronda házak, amelyekben az emberek reszketnek a hidegtől. Itt van az egyház vagyona felhalmozva.

Ezekben a házakban azok ütik fel éjjeli szállásukat, akiknek egyébként nincs hol lehajtaniuk a fejüket. De ha ezen a vidéken gyárakat alapítunk, ha az embereket munkához juttatjuk, akkor a nyomor lassanként eltűnik majd s helyét a jólét foglalja el.

— Forduljunk vissza, nagyon is meggyötör ez a sok nyomor és szenvedés. — S újra fejtegetni kezdte a nagy tervet: a végtelen mezőségen, mely e negyedek körül-

veszi, gyárak épülnek majd. Mivel az egész terület eléggé mélyen fekszik, nagyon alkalmas arra, hogy a megteremtendő gyártelep villamos művekkel kapcsolassék össze. A gyárak, melyek ebből hasznot húzhatnak, tulajdonosaikat gazdaggá teszik majd és kenyeret adnak egy nagy munkásosztálynak.

Mikor aztán az egész város gyáripára ide koncentrálnak majd, akkor a munkások is ide költöznek s az eddig kevésbé jövedelmező házakat lakókkal töltik meg. Hamarosan aztán sor kerül arra is, hogy a még befejezetlen házakat szintén tető alá juttassák, megélénkül majd a most kihalt utcák forgalma és a középkori Vatikán falai mellett hamarosan egy egészen modern, a gazdagság egyetlen igazi elemére: a munkára alapított Róma épül fel.

Szinte elképzelte már, hogy a félig kész és alig tetőzött házak ezernyi ablakából vidámság és egészség sugárzik ki. A római föld, az a talaj, melyet sem uralkodók hatalma, sem prelátusok bölcsesége nem tudott termékenynyé tenni, e csatornázás következtében virágzóvá lesz. S a banknak is csak így sikerülhet, hogy e holt és meddő falakban fekvő tőkéit új életre keltse. Érezte, hogy csak a komoly munkában találhatnak menekülést, és gunyolta azt az Itáliát, mely a pápák városában annak történeti hivatását akarta csak teljesíteni és nem volt érzéke a modern idők követelményei iránt.

Pardelli mámoros volt a saját szavaitól. Arról álmodott, hogy a Vatikánnak, mely degyőzött és megvetetten lökte el magát, mint fogja felajánlani ezt az új és virágzó várost, s bár nem mondta ki, már ez újjászületés megváltójaként a legmagasabb polczon látta magát.

Fendi feszült figyelemmel hallgatta. Mondhatatlan vágy fogta el, hogy tőkéit visszaszerezze, hogy végromlás előtt álló intézetét újra talpraállítsa és hogy segítője és dolgozótársa lehessen e nagyszerű újjászületési és ujrateremtési munkának.

Másnap eljött az a fiatal mérnök is, aki a hidraulikus művek tervét magyarázta el. Nyolcz nap mulva pedig a lapok röviden beszámoltak az új csatornázási tervről és a villamoserejű ipartelepekről. Egy hónappal később már szó volt néhány külföldi társaságról, melyek ajánlatot tettek a vízművek, vagy a villánytelep megépítésére.

A tanácsos háza megint megtelt jóbarátokkal s e termekből reménység áradt egész Rómára. E reményekben még a legszkeptikusabb emberek sem mertek kételkedni.

A bank igazgatótanácsa volt az első, aki örömmel járult hozzá a tervhez; megint a régi és korlátlan bizalmával fordult az igazgatóhoz és felhatalmazta, hogy gondoskodjék a szükséges tőke megszerzéséről, mely e hatalmas vállalkozáshoz szükséges. A részvényesek, akik nem akartak újabb tőkéket kockáztatni, de azt sem akarták, hogy a hasznot más vágja zsebre, azt indítványozták, hogy kérjenek állami engedélyt egy százmillió, negyven év alatt törlesztendő kölcsön kibocsátására.

Ha a kormánynak bemutatják ezt a nagyszabású tervet, amely a város gazdasági és morális újjászületését igéri, lehetetlen hogy el ne fogadják az ajánlatot. Épp oly bizonyos, hogy a parlament is elfogadja a törvényjavaslatot. Mindenestre azonban meg kell nyerni a közönség jóakarátát és bizalmát kell kelteni a dolog iránt.

Mialatt tehát a bank közvetítésével a kormánynál benyújtották az új kölcsön tervezetét, azalatt a közön-

séggel szemben is megkezdtek a nagy hadjárat előkészületeit.

A külföldi lapok Bécsben és Párisban hirt adtak a nagy vállalkozásról. A katolikus sajtó nagyban cikkezett a tervekről, és ezekből az írásokból azt is ki lehetett olvasni, hogy nagyon szívélyesen fekszik a dolog. A liberális lapok kevésbé lelkesedtek.

Fendi azonban kitünően értett ehhez a taktikához. Minden ujságot megfizetett. A Reform-nak hat darab részjegyet ajándékozott, a Tiberis-nek kölcsönt adott egy új palota felépítéséhez. Így rövid időn belül az összes lapok jóakaratu cikkeiben buzditották a közönséget, hogy pártolja az új vállalkozást. Két hónapig tartott a propaganda fáradságos munkája, s Fendi e lázas és rettenetes munkájú időben mégis visszanyerte régi nyugalmát. Esténként valósággal ijesztően nagy társaság gyűlt össze termeiben, akik mind akartak valamit, s ő úgy járt közöttük nyájasan mosolyogva, mint egy hatalmas ur, aki mindent tehet és mindent megadhat. Kegyeibe fogadta Albertót is megint, s nem vette rossz néven, hogy annyit pazarol új szeretőjére, sőt bőségesen ellátta a fiatalembert pénzzel, amelylyel minden fényűzését kielégíthette.

— Hamarosan olyan nagy bőségben leszünk, — mondotta Fendi — hogy a legsztelenebb pazarlással sem tudja majd elfogyasztani azt a hatalmas tőkét, amely halálom után reá marad.

Vittoria asszony is hasznot húzott ebből a helyzetből.

Pardelli megint közeledett a Fendi-házhoz, naponta többször megjelent a palotában, hogy ujságokat halljon, hogy közölje megfigyeléseit Fendivel és újból meg újból nagy elővigyázatosságra intse.

Ez új bizalmas érintkezés visszaszerezte Vittoriának régi kedvesét, s Fendi asszony most már azt képzelte, hogy mindörökké megtarthatja. Olyannak látta barátját, mint azelőtt volt, s ez boldoggá tette.

(Folytatása következik.)

INNEN-ONNAN.

♂ **Schwarz Felixné.** A háború jótékonyágának mester-munkája az *Athenaeum Vöröskereszt kisegítő-kórháza*. Október elseje óta működik a pompásan felszerelt, huszágyas kórház, s a humanizmust, amely életre hívta, nagyszerűen lendítette eredményteli valóságba a kórház lelkes, nemes és okos vezetője: Schwarz Felixné. Ami szeretet, tapintat, gond és körültekintés egy ilyen intézmény vezetéséhez kell, az itt mind együtt van, s a nagy apparátus minden molekuláján a kitűnő vezető gondos és finom keze nyoma ragyog. Akik ösmerték ezt a kórházat, mind magasztalással szóltak a Schwarz Felixné érdemeiről s ezt az érdemet most díszesen méltányolták hivatalosan is: Ferencz Szalvátor főherczeg a Vöröskereszt ezüstérmével tüntette ki Schwarz Felixnét, s a megérdemelt kitüntetést rokonszenvvél és szeretettel fogadják mindazok, akik ezt az áldásos tevékenységet figyelemmel kísérhették.

* * *

♂ **A nemzeti kölcsön.** A nemzeti kölcsön sikere már egész nagyszerűségében kibontakozik. Minthogyha a morális és fizikai energiákkal együtt a gazdasági energiákat is felszabadította volna a háború: a nemzet csodálatos manifesztációját nyújtotta pénzügyi önállóságának. Igaz, kezdetben voltak némi aggodalmak: sok aranyfedezék kiürül, úgy látszott, s itt-ott komoly elégedetlenség borzolta föl a közvéle-

ményt. De az aggodalom hiábavaló volt. Mert nemcsak az ország agyveleje : a polgárság, nemcsak az ország piros véresejtje : a mező népe, s kötőszöve : a gyárak hangyanepe tette meg a magáét, de megtörtént a csoda, és a nagypénz szívét, amiről azt tartják, hogy az örök hó világában él, friss áram járta át, a határainkon vöröslő égbolt lágyabbá tette, a lelkesedés tüze megolvastotta, aki nem volt önfeláldozó, aki nem volt nagylelkű, az okos volt... s nos, az okosság diadala egymaga is elég volt a kölcsön nagyszerű sikeréhez. Tudtuk, hogy így lesz ; tudtuk akkor is, amikor olyan kedvezőtlen természetesen érkeztek a nagypénz örökletes tartományaiból ; tudtuk, hogy az itthon maradt nemzet kiapadhatatlan erkölcsi és anyagi energiaforrása a harcztereken viaskodó nemzetnek. A nemzet megértette, hogy miről van szó, s nagyszerűen dokumentálta a világ előtt Magyarország pénzügyi harczkészségét, gazdasági erejét, tökebeli szilárdságát. A tudósítások, amik arról adnak számot, hogy Magyarországon a jegyzések összege közel jár a milliárdhoz, s a monarchia két államában két és fél milliárdra becsülhetjük a jegyzéseket, — a legnagyobb haditudósítások, s ez a győzelem, amit mi otthon nyertünk, a végleges győzelem előfutára.

* * *

☉ **Träumerei.** A német árokban volt egy káplár, a káplárnak egy csellója, amit egy kis francia falu elhagyott paróchiáján talált. Egész nap csendes, de vérengző csata volt, ki kellett mászni az árok szélére és onnan lövöldözni a felbukkanó vörös sapkákra, amelyek alig száz méternyire leskelődtek a földhányásban. Este aztán csend lett, köd szállt le, a ködben a német káplár elővette a csellót, az árok falának dült és elkezdett játszani. Az ujjai kissé merevek voltak, de lassanként belejött a ritmusba, szakállas, szomorú arcát a hangszerre hajtotta és könyezett. Holmi gyermekemlék volt, Schumann-zene, de a káplárnak vissza kellett emlékezni arra a felejthetetlen párisi estére, mikor még világhírű művész volt. Mikor a Lamoureux-konzert pódiumán játszotta ezt az áriát, ezerlángú csillár alatt, parfümök tengerében. Mikor is ? hat hónapja, vagy nyolcz, idén, tavasszal... A melódia reszketett az öreg hurokon s halkulva szállt egyre feljebb, az árokban az emberek lehajtották a fejüket és hazagondoltak, s a művész végső erőfeszítéssel feszítette a vonót a legmagasabb czéig, ott megállt, a hang ringott egy pár percig, s egyszerre elhallgatott. Furcsa, szokatlan zajt lehetett hallani, a katonák felugrottak : gépfegyver dolgozik ? A ködben nem villámlott semmi. A zaj megismétlődött. A művész tátott szájjal és édes mosolylyal nézett a homályba. Ő már tudta, mi ez. A francziák tapsoltak.

* * *

24 **Az »Audacious«.** Az Emden lelke kísért a tengerek mélyén, az elsüllyedt Emdené, amely valahol az Arafurá tenger körül ért az örökös csendesség révébe. Az angolok legalább azt hitték, hogy révbe ért, míg most az Audacious, a büszke brit pánczéloriás utolsó hördülése meg nem ingatta őket hitükben. Mert az Emdent hiába ölték meg. Kisértő lelke ott cikázik a tengerek mélyén, hol itt, hol ott suhan át a tengerfenék diabólikus állatai és fantasztikus növényei között kódárnya a regés hajónak, és amerre megy, nyögve reskad a mélybe egy-egy Góliát-hajó. A bolygó hollandi regéje új életre ébredt a tenger alatt és az Emden lelke megszállotta a vizalatti czirkálók aczélszívét. Az Emden regéje folytatódik a halál után is, mert

a bátorság, a becsület és az igazság halhatatlan. Az Emden boszut áll hetediziglen és a hazugság pöffeszkedő gögje elmerül a tenger vizében nyomtalanul. A tenger diadalra segíti az igazságot, Thalatta, végtelenség és örökkévalóság, Te, aki egyformán gyűrűztetted hullámaidat a sülyedő hajók körül, az Ember köszönt, mert győzelemre segited az ő Igazságát.

* * *

D Török és magyar. Az etnográfusok a magyar ember egyik típusát »török-magyar«-nak nevezik. Különösen az Alföldön találkozunk ezekkel a magyarokkal. Termetük magas, majdnem hórihorgas, a szemük fekete, az arcuk hosszukás, a bőrük vörhenyes, a bajuszuk pedig busan lelógó és olyan színű, mint a tilolatlan kenderé. Nagyon színesen és hosszan tudnak mesélni. Ha rájuk tekintünk, ősi emlékek ébrednek bennünk a török-magyar testvériségről. A két keleti fajta annyira hasonlít egymáshoz, mint két vérrokon. Budapesten is lépten-nyomon török emlékekbe botlunk. Valahányszor a budai hegyeken járunk, eszünkbe ötlük, hogy ezt a talajt valaha török bocskorok tapodták, és van egy fürdők, amelynek lanyha, kénes vizében, zöld hullámaiban kövér török basák áztatták podagras lábukat. Naponta kimondunk magyar szavakat, amelyek már otthonosan görögnek nyelvünkön, de az eredetük török. Vérünk, nyelvünk, temperamentumunk mily sokban hasonlít az övékéhez. A multunk száz-ezer szállal kötöz egymáshoz. Ma pedig az újságok harczterei tudósításaiban kerül egymás mellé a nevünk. Szinte kísérteties e sok közösség, e sok százéves mult után megpillantani most egy zenés étteremben a magyar és német lobogó mellett a törököt, a próféta félholddal ékes zöld lobogóját...

* * *

D A leMBERGI ember. Ime a háboru első típusa. Fél-szezen csönget be emeleti ajtókbá. Vizsűrőt árul, amelyet a csapra kell erősíteni, hogy megszítálja a bacillusokat. Ára : hetven fillér. Különben : husz fillér. De a vizsűrős ember halkan és suttogva odabiggyeszi a mágas ár mellé a magyarázatot, egyetlen szót mond : Lemberg. Az arcza pedig ezt mondja : én is ott küzdöttem a leMBERGI csatában, a hősök közt, tíz napig seprűztek a géppuskák golyói, vegyettek meg — az Isten áldjon meg benneteket — a vizsűrőt. A vizsűrőt mindenki megveszi. Este pedig a leMBERGI ember hazamegy dob-utcai ágyára — mert ágyarajáró — s elolvassa a Friss Újság-ban, mi történt. Mert sohase volt katona szegény feje, sohase látott muszkát és ítőközetet. Másnap tovább árul és kéreget. Varázsszavára minden ajtó és erszény kinyílik. Ugy jár, mint a háboru romantikus kísértete, reggeltől-estig, földszinttől az ötödik emeletre és vissza, ködben, esőben, hóban még most is jár, hogyha a rendőrség le nem tartóztatta.

Pannónia-szálloda

Budapest, Rákóczi-ut 7. szám.

A Nemzeti Színház mellett.

Ha fáj a feje

ne této vázzák, hanem használjon azonnal:

Beretvás-pastillát

mely 10 percz alatt a legmakacsabb migráint és fejfájást elmulasztja. Ára 1 korona 20 fillér. Orvosok által ajánlva. Készíti **Beretvás Tamás** gyógyszerész **Kispesten.** Kapható minden gyógyszerárban. 3 doboznál ingyen postai szállítás.

SZINHÁZ.

Mária testvér. Knoblauch Edward a magyar színpadokon eddig is néhány hangos és tartós sikert könyvelhet el, de ezek a sikerek sohasem a komoly litteratura és komoly művészet jegyében fogantak meg. Knoblauch a színpad ügyes és hatást ismerő mesteremberei közül való, sulyosbitva vagy enyhítve azzal, hogy mindig egy külseje szerint komolyabb és irodalmibb témát választ ki, s míg csak a nagy közönség kedvére szánt többnyire édeskés történetét lejátszatja, közbevegyülten vagy mellékesen ugynevezett világnézetek harcát pergeti le. Rendesen a polgári világnézettel áll szemben, de amit szembeállít véle, nem egyéb külsőségnél, aminthogy a támadott morálban is csak külső és jelentéktelen konvencionáltságokat vesz észre. Nem jelentékeny író ez a Knoblauch s főleg a harcossága nem jelentékeny. Szimpátiikus feuilletonista a színpadon, akivel szívesen töltünk el egy-egy estét s jó érzéssel állapítjuk meg, milyen hatásos szcénákba tudja feloldani a maga történeteit: amelyekbe — s ez szintén e jóhatású recept kiegészítője — többé vagy kevésbé pozitívan beleavatkozik valami fantasztikus elem. A reális környezetben mindig van egy pont, ami tulajár a valóság határán. Most egy fiatal zárdanövendékről van szó, aki az életből néhány apácán, egy öreg papon és kertészen kívül sohasem látott semmit. Ez a fiatal s tudatlan noviczia szembe kerül egy német katonával a porosz-francia háboru idején, s a konfliktus drámai megoldásában a zárdá lakói kiköszítik a novicziát gyermekével együtt. Csak ennyit mond Knoblauch és semmivel sem többet. Ezt azonban jól és hatásosan mondja, — legalább is a premiér közönsége így érezte, s sok tapssal volt hálás az írónak azért is, hogy nagyszerű színészi feladatot adott egy csodálatos színészasszonynak: Varsányi Irénnek.

(bl.)

HETI POSTA.

Gobelin. Kiadjuk, de majd csak békésebb napokban. Ez nagy türelmi próba, de vigasztalódjék azzal, hogy a békés napokat sokkal könnyebb így kívánni, mint a futóárkokban és lövészszáncokban. Syron = Lovik Károly. Az a másik, akit e név mögött sejtett, nem vonult hadba, de a háboru mégis annyira megviselte, hogy nem tud dolgozni. A háborunak vannak ilyen sebesültjei is.

Új sorozás előtt. A vers nagyon gyöngye, de azért szeresse tovább a fiut, aki ezt a szeretetet megérdemli, és szeressen minket is, akik az igazat mondtuk önnek.

Tűzek. A háborus irodalomnak csak a javát adjuk. Ez nem abból való.

Budapest. V. L. Nem akadt közöttük közölni való.

Csikszereda. M. A versén meglátszik, hogy oda szokott írni. Folytassa ott.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

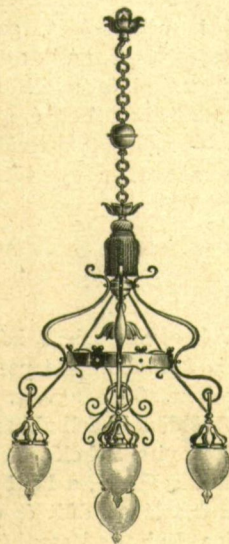
Fejfájás kinozza ??? akkor sürgősen szedjen *Berevadásztillát*. E készítmény elsőrangú klinikai észlelések szerint teljesen ártalmatlan, mert sem a szívre, sem a vérkeringésre, sem a gyomorra károsan nem hat. Hatása gyors, megbízható és a legmakacsabb fejfájásokat is radikálisan megszünteti. Minden gyógyszerárban és drogueriában kapható.

Szeplő és májfolt ellen gyors és biztos hatású a Krieger-féle Akáczia-Krém. Évtizedek óta használják a legelőkelőbb hölgyek. Kapható minden gyógyszerárban 2 koronáért.

NŐI	A Pozsonyi Kereskedelmi és Iparkamarától fenntartott nyilvános, három évfolyamu
	felső kereskedelmi iskola Pozsonyban
	Érettségi vizsgálat. — Állásközvetítés. — Internátus. — Értésítőt kívánatra küld: az igazgatóság.

MAGYAR FÉM- ÉS LÁMPAÁRUGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST—KŐBÁNYA.

Légszesz- és villamoscsillárok, petroleumlámpák

a legegyszerűbb kiváltól a legpazarabbig.

Fém- és diszmutárgyak

„Optimus”

kézi tüztöltőkészülékek, gyárakban, irodákban és üzletekben nélkülözhetetlen.

Raktárak:

Budapest: II., Szilágyi Dezső-tér 3. — V., Erzsébet-tér 16. — VII., Erzsébet-körút 19. — VIII., Üllői-ut 2., a Kálvin-tér sarkán. — Pozsony: Lőrinczkapu-utca. — Kolozsvár: Mátyás király-tér. — Debrecen: Piacz-utca.

Valódi király-olaj a legjobb biztonsági petroleum.

Még csak néhány napig.

Huzás már 1914. deczember 9-én.

Ezen XXXI-ik magyar királyi

JÓTEKONYCZÉLU ÁLLAMSORSJÁTÉK

főnyereménye 200.000 kor. készpénzben. Az összes nyeremények összege 475.000 K készpénzben. :: Egy sorsjegy ára 4 korona.

Sorsjegyek kaphatók a magy. kir. lottó-jövedéki igazgatóságnál Budapesten (Vámpalota), valamennyi posta-, adó-, vám- és söhivatalnál, az összes vasúti állomásokon s a legtöbb dohánytözsdeben és váltó-üzletben. Játéktervet kívánatra bárkinek ingyen és bérmentve küld

a magy. kir. Lottó-jövedéki igazgatóság.

LOHR MÁRIA
♦ (KRONFUSZ) ♦

A főváros első és legrégebb csipketisztító, vegytisztító és kelmepestő gyári intézete

Gyár és főüzlet: VIII., Baross-utca 85.

FÍÓKOK: II., Fő-utca 27. IV., Eskü-ut 6. IV., Kecskeméti-utca 14. V., Harminczad-utca 4. VI., Teréz-körút 39. VI., Andrássy-ut 16. VIII., József-körút 2.